

דף ל"ג

מזוזה שכתבה על שני קלפים אמר רב יהודה אמר שמואל, כתב מזוזה על שני דפים, פסולה. מקשה הגמרא ממה ששנינו בברייתא, כתבה על שני דפים וקבעם בשני מזוזות של הפתח, פסולה. ומשמע שאם קבע את שני הדפים במשקוף אחד כשרה? עונה הגמרא, כוונת הברייתא שאם כתב מזוזה שהיא ראויה להיחלק ולהיקבע בשני משקופי הדלת, פסולה.

בספק במקום קביעת מזוזה הלך עוד אמר רב יהודה בשם שמואל, בית שיש בו ספק לגבי המקום לקביעת המזוזה, הלך אחר היכר ציר. ואמר רב אדא, הכוונה ב'היכר ציר' לחור שבמשקוף שעושים בצד הבית וציר הדלת קבוע בו. ואומרת הגמרא מדובר בבית שחילקוהו לשניים, חציו להילוך אנשים הנמצאים בבית, וחציו לאשה לעשות מלאכתה בהצנע, ויש פתח בין שני החלקים ופתח לכל בית לרשות הרבים. ובפתח כזה אמר רב יהודה שהצד שיש בו את החור הוא נחשב ל'בית', וקובעים את המזוזה בצד ימין לכניסה³⁷⁵.

ריש גלותא בנה בית, וביקש מרב נחמן שיקבע מזוזה. אמר לו רב נחמן, שתחילה יעמיד את הדלתות, ואחר כך יוכל לקבוע את המזוזות³⁷⁶.

במזוזה הלך אחר הפתח הרגיל אמר רב יהודה אמר רב, מזוזה שקבעה בור המשקוף או שתלאה שוכבת, פסולה עד שיתלה אותה עומדת³⁷⁷. שואלת הגמרא, והרי כשבא רב יצחק בר יוסף אמר, שכל המזוזות שבבית רבי היו קבועות כנגר שהכניסם בחור שבמשקוף. ועוד, שבפתח הקטן שדרכו רבי נכנס לבית המדרש³⁷⁸, לא היה לו מזוזה³⁷⁹? עונה הגמרא, שאם תוקעה בעומק המשקוף כשהיא

375 שכן אומרים לקמן (לד.): 'מזוזה דרך ימין לביאה ולא ליציאה', וכאן כיון שיש בפתח זה ספק מה נחשב 'ביאה' ומה 'ליציאה'? הלך אחר חור שבסוף שציר הדלת סובב בו. רש"י.

376 שלומדים מציצית שיש לעשות את המצווה באופן של תעשה ולא מן העשוי. רש"י. ותוס' חולקים שכוונת רב נחמן שאחרי שיתלה את הדלתות יוכל לקבוע את מקום המזוזה לפי הציר.

377 עפ"י פירש"י ועי' בתוס' בשם ר"ת שפי' באופן אחר.

378 פתח קטן היה לו לרבי אצל מקומו, ונכנס ויצא בו כדי שלא יטריח תלמידיו לעמוד בפניו אם יעבור לפניו.

379 מתוך הלשון משמע דווקא פתח הבית שהיה יוצא ממנו לבית המדרש אבל פתח בית המדרש עצמו לא בעי מזוזה. ובירושלמי בפרק שני דמגילה משמע דבי מדרשא דרבי חנינא היה בו מזוזה ומונחת כנגד כתיפותיו של

שוכבת היא פסולה, אבל אם היא נקבעה כצורת אות וא"ו הפוכה כשירה. שואלת הגמרא, מדוע לא היה מזוזה בפתח שרבי נכנס לבית המדרש, הרי בפתח כזה שהיה לרב הונא היה מזוזה? עונה הגמרא, ששם היו רוב הנכנסין לבית המדרש רגילים להכנס באותו פתח, והולכים אחר מקום הרגילות. שכן אמר רב יהודה אמר רב, אם יש שני פתחים לחדר אחד, יניח את המזוזה בפתח שרגיל לצאת ולבא.

גובהה קביעת המזוזה
אמר רבי זירא אמר רב מתנא אמר שמואל,
מצוה לקבוע את המזוזה בתחילת שליש
העליון של המשקוף. ורב הונא אמר, מגביה מן הקרקע טפח, ומרחיק מן הקורה טפח, וכל הפתח כולו כשר למזוזה. מקשה הגמרא ממה ששינו בברייתא, רבי יהודה אומר, מגביה מן הקרקע טפח ומרחיק מן הקורה טפח וכל הפתח כולו כשר למזוזה. רבי יוסי אומר, לומדים בהיקש "וְקִשְׁרֵתָם" ל"וְכִתְבֶּתָם", כשם שבתפילין יש מצווה לקושרם בגובה הראש, אף נתינת מזוזה בגובה הפתח. ומשמע מהברייתא שקובעה סמוך לתקרת הפתח. רב הונא יכול לסבור כרבי יהודה, אבל שמואל לא סובר כאף אחד מהתנאים? אמר רב הונא בנו של רב נתן, באמת סובר כרבי יוסי, והתכוון לומר שלא ירחיק מהקורה העליונה ויקבענה למטה משליש העליון³⁸⁰, אבל יכול להגביהה יותר.

מצוה לקובעה בטפח
הסמוך לרשות הרבים
אמר רבא, מצוה לקובעה במשקוף בטפח הסמוך
לרשות הרבים. ונחלקו בטעם הדבר. חכמים אמרו,
כדי שיפגע במזוזה מיד. רב חנינא מסורא אומר, כדי שתהא שמירה לכל
הבית מהמזיקים. אמר רבי חנינא, בוא וראה שלא כמדת הקדוש ברוך
הוא מדת בשר ודם. מדת בשר ודם, מלך יושב מבפנים ועם משמרין
אותו מבחוץ. מדת הקדוש ברוך הוא אינו כן, עבדיו יושבים מבפנים
והוא משמרם מבחוץ, שנאמר: "ה' שֹׁמְרָךְ ה' צִלְךָ עַל יַד יְמִינְךָ"³⁸¹.

העמיק את המזוזה יותר מטפח
במשקוף
דרש רב יוסף בנו של רבא משמו של רבא,
מזוזה שקבעה בחור שעמוק יותר מטפח,

אדם. תוס'.

380 ובירושלמי בפ"ב דמגילה משמע שכשהפתח גבוה הרבה מניחה כנגד כתפיו וחולק על הש"ס שלנו. תוס'.

381 שהרי המזוזה קבועה ליד הימין בכניסתו. רש"י.

פסולה. שואלת הגמרא, שלכאורה מצינו דין זה בברייתא, ששנינו, הניחה ב'פצין' בעומק מזוזת הפתח, או שלאחר שקבעה בסף הוסיף מלבן בפתח כנגד הפתח, אם יש בעומק הפצין או באותו מלבן טפח, צריך מזוזה אחרת, אם לאו אינו צריך מזוזה אחרת? מבארת הגמרא, כוונת הברייתא שהרחיק את המזוזה אחורי הדלת, אם המזוזה רחוקה מהפתח טפח צריך מזוזה אחרת³⁸². שואלת הגמרא הרי גם את זה שנינו במפורש בסיפא של הברייתא, פתח שאחורי הדלת, אם יש שם טפח צריך מזוזה אחרת, ואם לאו אינו צריך מזוזה אחרת? עונה הגמרא, שהסיפא מפרשת את הרישא.

מביאה הגמרא ששנינו בברייתא, מי שלא מצא לעשות מזוזות עץ בפתחו, ועשה צורת פתח מקנים, חותך חתיכה מאחד הקנים שהן חלולים, ויתן המזוזה באותו מקום חתך. אמר רב אחא בנו של רבא, כוונת הברייתא שרק אם העמיד ולבסוף חתך והניחה כשרה, אבל אם חתך בשפופרת והניח מזוזה בתוכה ולבסוף העמיד את מלבן הקנים בצד הפתח פסולה, שנחשב ל"תעשה" ולא מן העשוי.

אמר רבא, 'פיתחי שימאי' שהם פתחים מקולקלים, פטורים מן המזוזה. ונחלקו רב ריחומי ואבא יוסי מהם 'פיתחי שימאי'. אחד אמר שאין להם החלק העליון של המשקוף, ואחד אמר שחסר להם מזוזות³⁸³.

אמר רבה בר שילא אמר רב חסדא, אכסדרה חיוב אכסדרא במזוזה שיש לה שלש דפנות סתומות בלא פתח, והרביעית למטה פתוחה לגמרי ולמעלה יש דופן מעט המחזיק את התקרה, כיון שאין לה משקוף פטורה מן המזוזה. מדייקת הגמרא, משמע שאם יש לה משקוף חייבת במזוזה, והרי המשקוף נועד לחזק את התקרה ולא לשם פתח? מבארת הגמרא הכוונה שאף על פי שיש לה משקוף פטורה, כיון שעשוי רק לחיזוק לתקרה. אמר אביי, ראיתי שבאכסדראות שבביתו של רבה היו משקופים ולא קבעו בהם מזוזות,

382 רש"י מביא שני פירושים: 1. שיש שני פתחים צמודים אם קבע באחד מהם אבל רחוק מחלל הפתח השני טפח צריך מזוזה אחרת. 2. שיש שער גדול שעשו בו דלת קטנה. אם רחוק טפח וכו'. רש"י.

383 לשון אחרת: שאין הבית מקורה. רש"י. ומק' ע"כ תוס' מי גרע משערי חצירות דחייבין במזוזה?.

וזה משום שסבר שנעשו רק לחיזוק התקרה. מקשה הגמרא ממה ששנינו בברייתא, בית שער שעשוי לשומר, אכסדרה ומרפסת חייבים במזוזה? עונה הגמרא, הברייתא מחייבת כאכסדרה שבביתו של רב שיש לה ארבעה דפנות, אלא שאין מגיעות לגג. והחידוש, שחייבת גם אם בכל הדפנות יש חלונות פתוחים.

אמר רחבה אמר רב יהודה, 'בי הרזיקי' חייב בשתי מזוזות. ואמר רב פפא סבא משמו של רב, הכוונה שמהחצר נכנסים לבית שער, ומשם עוברים לבתים. ולכן צריכים שתי מזוזות, אחת בפתח שבית שער לבתים, ואחת בפתח שמהחצר לבית שער.

בית שער הפתוח לקיטונית ולגינה תנו רבנן, בית שער הפתוח לגינה ולקיטונית שהוא חדר קטן, רבי יוסי אומר חייב לקבוע מזוזה בבית שער שדינו כקיטונית, וחכמים אומרים פטור ממזוזה שדין הבית שער כאויר הגינה. ונחלקו אמוראים בביאור מחלוקתם. רב ושמואל אמרו, בפתח שבין בית שער לקיטונית הכל מודים שחייב, כיון שזה דרך הכניסה לבית. ונחלקו, בפתח שבין בית שער לגינה. לרבי יוסי חייב, כיון שעיקר בית שער נעשה לקיטונית. וחכמים סוברים שעיקרו נעשה לגינה, ולכן הוא פטור³⁸⁴. רבה ורב יוסף אמרו, שבפתח שבין בית השער לגינה הכל מודים שפטור משום שפתוח למקום הפטור ממזוזה. ונחלקו בפתח שבין בית שער לקיטונית. לרבי יוסי חייב שזה הכניסה לבית ולחכמים פטור, כיון שבית שער נעשית כיציאה לגינה. אביי ורבא, עשו כרבה ורב יוסף, ורב אשי עשה כרב ושמואל והחמירו ששני הפתחים צריכים מזוזה כרבי יוסי.

384 בל"א פירש"י שמחלוקתם בסתם דלת של בית שער, ובלשון אחרת פירש"י ועיקר שכשהציר לכיוון הבית ודאי שחיי, ונחלקו כשהיא לכיוון הגינה, שלרבי יוסי בכו"א חייב שעיקר הבית, ולחכמים פטור.